

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

VI науково-практична конференція

Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі

28–29 жовтня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

БІБЛІОТЕКИ І СУСПІЛЬСТВО: РУХ У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ

Матеріали VI науково-практичної конференції,
присвяченої 105-річчю Наукової бібліотеки
Харківського національного медичного університету

Харків, 28–29 жовтня 2025 року

Харків
2025

ЗМІСТ

Киричок Ірина <u>РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ – ІСТОРИЧНИЙ ПОСТУП ЧИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЧЕРЕЗ КРИЗИ?</u>	6
Абашнік Володимир <u>ФРІДРІХ КАРЛ ФОРБЕРГ (1770–1848): ФІЛОСОФ ТА БІБЛІОТЕКАР</u>	16
Белодєд Олена, Могильна Оксана <u>ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БІБЛІОТЕЧНОГО ФАХІВЦЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ</u>	25
Білоус Валентина, Бровчак Людмила <u>ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА ПІДТРИМКИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я У ВДПУ ІМ. М. КОЦЮБИНСЬКОГО: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ</u>	32
Боровик Ольга <u>ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА НАУКИ ТА ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ (НА ПРИКЛАДІ БІБЛІОТЕКИ ПДМУ)</u>	43
Бугрій Анастасія <u>ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ВІРТУАЛЬНИХ ВИСТАВОК У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ БІБЛІОТЕК</u>	49
Будецька Ольга <u>ПРАЦІ ВИДАТНИХ СУДОВИХ МЕДИКІВ-ЕКСПЕРТІВ ХАРКІВЩИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. Е. Ф. БЕЛЛІНА ТА М. О. ОБОЛОНСЬКОГО В КОЛЕКЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ПАМ'ЯТОК ХДНБ ім. В. Г. КОРОЛЕНКА</u>	52
Волкова Анастасія, Харахаш Олександр, Сиволап Оксана <u>ІНКЛЮЗІЯ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: БІБЛІОТЕЧНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ</u>	65
Holovach Tetiana <u>DIGITAL TOOLS AND CRITICAL THINKING: ENHANCING INFORMATION LITERACY COMPETENCIES</u>	69
Запотічна Роксолана <u>ПАРТНЕРСТВО БІБЛІОТЕК І КАФЕДР МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ: СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ У ЗВО</u>	77

Киричок Ірина, Красюкова Оксана, Бабак Тетяна <u>АРТСЕСІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я</u> <u>УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ: РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ В</u> <u>ХНМУ</u>	84
Козак Ірина <u>ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ ВІДДІЛУ МЕДИЧНОЇ</u> <u>ЛІТЕРАТУРИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОУНБ</u>	91
Куц Ольга <u>ВІД ІДЕЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ: ДОСВІД РОЗРОБКИ БІБЛІОТЕЧНОГО САЙТУ</u> <u>З ВИКОРИСТАННЯМ ШІ</u>	95
Малішевська Наталія <u>ВОЛОДИМИР ФІЛАТОВ – ВЧЕНИЙ, НОВАТОР, МИТЕЦЬ</u>	97
Медведь Марія, Медвідь Марина <u>БІБЛІОТЕЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДІТЯМ ЗІ СТАТУСОМ ВНУТРІШНЬО</u> <u>ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ДОСВІД РОБОТИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ</u> <u>УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ</u>	104
Мирошниченко Михайло, Бібіченко Вікторія, Кузнецова Мілена <u>ДОСВІД СПІВПРАЦІ КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ</u> <u>ПАТОФІЗІОЛОГІЇ ІМЕНІ Д. О. АЛЬПЕРНА ХАРКІВСЬКОГО</u> <u>НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ З НАУКОВОЮ</u> <u>БІБЛІОТЕКОЮ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА</u> <u>МАЙБУТНЄ</u>	110
Некрасова Наталія, Киричок Ірина <u>БІБЛІОТЕЧНИЙ ПРОСТІР ЯК ДЖЕРЕЛО СТІЙКОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ</u>	113
Несін Вікторія <u>ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ</u> <u>ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ</u>	114
Павленко Тетяна <u>УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА В ІНСТИТУЦІЙНІЙ ЕКОСИСТЕМІ</u> <u>ВІДКРИТОЇ НАУКИ</u>	120
Палько Христина, Надрага Марта, Дедишина Лариса <u>ЛИПИ У НАУЦІ Й ОСВІТІ: ІВАН – У КОЛІ НТШ, ЮРІЙ – В ОЦІНКАХ</u> <u>ВИКЛАДАЧІВ УНІВЕРСИТЕТУ</u>	130

Петруновська Світлана <u>ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ ШИ- ТЕХНОЛОГІЙ В БІБЛІОТЕЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ КПІ ІМ. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО</u>	136
Рибальченко Олена <u>БІБЛІОТЕКА ЯК КОРЕНІ ТА КРИЛА УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ: ШЛЯХ СТІЙКОСТІ, АДАПТИВНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ДЕРЖАВНОГО БІОТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ</u>	144
Сакалюк Олексій, Волкова Анастасія <u>ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНИХ СЕРВІСІВ</u>	150
Скрипченко Лариса, Кравченко Світлана <u>ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ: ДОСВІД НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ХНМУ</u>	154
Сокур Олена, Клименко Оксана <u>ЕТАПИ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ ПРАКТИКИ</u>	160
Харахаш Олександр, Сакалюк Олексій <u>ЕТИКА Й УПЕРЕДЖЕННЯ В АЛГОРИТМАХ РЕКОМЕНДАЦІЙ: ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОСТУП ДО МЕНШ ПЕРЕДСТАВЛЕНИХ КОЛЕКЦІЙ</u>	165
Янчуков Олександр <u>БІБЛІОТЕЧНИЙ ВІДЕОКОНТЕНТ: БАЗОВІ ПРИНЦИПИ ТА ВИМОГИ</u>	169
<u>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ</u>	173

обмеження безкоштовних версій сервісів ШІ, що вимагало продуманої організації роботи та взаємодії з кількома діалогами одночасно.

Реалізація проєкту демонструє, що створення сучасного сайту бібліотеки можливе навіть за обмежених ресурсів і складних умов. ШІ виступає ефективним допоміжним інструментом, що поєднує технічні можливості з аналітичним підходом. Поєднання бібліотечних компетенцій, технічних знань і підтримки інструментів ШІ дозволяє успішно реалізувати проєкт та створити сучасний цифровий сервіс для користувачів.

FROM IDEA TO IMPLEMENTATION: THE EXPERIENCE OF DEVELOPING A LIBRARY WEBSITE USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Olha Kuts

Scientific Library

Kharkiv National Medical University

***Annotation.** The paper examines the process of developing a new website for the Scientific Library of Kharkiv National Medical University. It highlights the role of artificial intelligence in the website's design and content creation, which enhanced work efficiency and streamlined the web development process.*

***Keywords:** library website, academic library, artificial intelligence, resources and services, digital technologies, web design.*

ВОЛОДИМИР ФІЛАТОВ – ВЧЕНИЙ, НОВАТОР, МИТЕЦЬ

Наталія Малішевська

Національна наукова медична бібліотека України

***Анотація.** У 2025 році виповнюється 150 років від дня народження академіка В. П. Філатова (1875–1956) – видатного вітчизняного вченого, лікаря-офтальмолога, одного із засновників сучасної офтальмології, творця наукової школи, ініціатора і засновника Інституту очних хвороб (нині – Інститут очних хвороб і тканинної терапії імені В. П. Філатова НАМН України). Наукова діяльність академіка Філатова охоплює широкий спектр фундаментальних і прикладних досліджень в галузі офтальмології. Окрім медичної та науково-організаційної діяльності, В. П. Філатов проявив себе і як творча особистість, зокрема його творчій потенціал реалізувався у численних*

художніх роботах, оповіданнях, віршах тощо. Наукова спадщина академіка Філатова, його педагогічна та просвітницька діяльність мають особливе значення для сучасної медичної науки. Ім'я вченого стало символом професіоналізму, гуманізму та відданості науці.

Ключові слова: Володимир Філатов, Інститут очних хвороб і тканинної терапії, офтальмологія, більма, пересадка рогівки, «філатівське кругле стебло», еластонометрія, біогенні стимулятори.

Актуальність теми. Одним із пріоритетних напрямків роботи сучасних бібліотечних установ є не лише збереження наукової спадщини видатних учених минулого і сьогодення, але й активна популяризація їхніх наукових ідей та досягнень. Національна наукова медична бібліотека України розглядає популяризацію персоналій вітчизняних учених, які здійснили вагомий внесок у розвиток медицини, як один із ключових напрямів своєї діяльності. У межах цієї роботи фахівцями бібліотеки здійснюються ґрунтовні науково-бібліографічні дослідження, результатом яких є створення біобібліографічних покажчиків як поточного, так і ретроспективного характеру. Ці видання охоплюють найактуальніші проблеми медичної науки та присвячені життю та діяльності визначних діячів медичної галузі.

В цьому році відзначається 150 років від дня народження академіка Володимира Петровича Філатова (1875–1956) – лікаря-офтальмолога, хірурга, доктора медичних наук, професора, дійсного члена двох академій – АН УРСР та АМН СРСР, заслуженого діяча науки, засновника і директора Інституту експериментальної офтальмології (сьогодні Інститут очних хвороб і тканинної терапії імені В. П. Філатова НАМН України). Робота вченого суттєво вплинули на розвиток мікрохірургії ока, зокрема трансплантології в офтальмологічній практиці. В. П. Філатов уперше у світі розробив і впровадив методику пересадки рогівки (кератопластики), що стало важливим етапом у боротьбі з патологіями, які призводять до втрати зору.

Значне місце в науковому доробку вченого посідає створена ним концепція тканинної терапії – методу стимуляції відновлювальних процесів в організмі шляхом використання біологічно активних речовин. Цей метод знайшов широке застосування не лише в офтальмології, а й у суміжних галузях медицини.

Академік Філатов є автором понад 430 наукових праць із проблем офтальмології, загальної та тканинної терапії. Видатний учений був багатогранною особистістю та вніс свій вклад у літературу та образотворче мистецтво. Тож у ювілейний рік варто пригадати основні досягнення вченого.

Медична династія. Володимир Петрович Філатов народився 15 (27) лютого 1875 р. у с. Михайловка Протасовської волості Саранського повіту Пензенської губернії у збіднілій дворянській родині. Михайловка

належала діду Федору Михайловичу, який, хоч і не мав великих статків, зробив все можливе для того, щоб шестеро його дітей отримали гарну освіту. Четверо стали лікарями, серед них видатні акушер-гінеколог Абрам Філатов і педіатр Ніл Філатов, були також інженери і юристи. «Я з вдячністю згадую шістьох братів мого батька, кожен з яких був для мене прикладом для наслідування. Один з них... професор Ніл Філатов. Своїми дослідженнями він зробив величезний поштовх до розвитку вчення про дитячі хвороби. Його праці були... перекладені шістьма мовами світу... Я вдячний багатьом близьким моїх рідних, як справжнім людям, які служили мені взірцем у науці і в житті»³. Про життя в Михайловці В. Філатов згодом розповість у оповіданні «Дитинство та юність».

У 1882 р. родина переїхала у Сибірськ, де батько, Петро Федорович, почав працювати земським лікарем, а Володимир вступив до Сибірської класичної гімназії. Знаходячись змалечку в оточенні лікарів і вчених, вибір професії для юнака не був важким. Володимир у 1892 р. вступає на медичний факультет Імператорського московського університету. В той час у виші викладали видатні вчені. Філатов із вдячністю згадував лекції своїх вчителів: анатома Д. Н. Зернова, фізика Г. Г. Столетова, геохіміка В. І. Вернадського, зоологів Б. П. Богданова та М. Ю. Зографа, гістолога І. Ф. Огнева, гігієніста Ф. Ф. Ерісмана, невролога О. Я. Кожевнікова, психіатра С. С. Корсакова, хірургів М. В. Скліфасовського та О. О. Боброва, терапевтів Г. А. Захар'їна та О. О. Остроумова, фізіолога І. М. Сеченова.

Вибором спеціалізації – офтальмології – вчений завдячує професорам А. О. Крюкову, О. О. Маклакову, Ф. О. Євцькому, С. М. Головіну. Перші свої наукові дослідження Володимир Філатов провів в університеті. Його роботи, присвячені опису цікавих випадків вроджених аномалій очей, вийшли у світ саме в цей час.

У студентські роки, приїжджаючи додому в Сибірськ на канікули, Володимир допомагав батьку в лікарні. Він був присутнім на амбулаторному прийомі, асистував на операціях. Спостерігаючи хворих, які втрачають зір, Філатов зацікавився проблемою бельм.

Наукові дослідження. Головні наукові відкриття і здобутки В. П. Філатова пов'язані з м. Одеса. У 1903 р. він переїхав сюди на запрошення професора С. М. Головіна, призначеного завідуючим кафедрою очних хвороб на медичний факультет Новоросійського університету. Але плани займатись наукою були посунуті російсько-японську війною. В. П. Філатов став військовим лікарем Лиманського полку. Молодому вченому довелося стикнутися в госпіталі з частими пораненнями та опіками очей. Досвід, який він

---

³ Тут і далі переклад автора

отримав, став основою його майбутньої наукової роботи. Після війни Філатов захищає дисертацію «Вчення про кліткові отрути в офтальмології» (1908). Праця була присвячена вивченню впливу нормальних та цитотоксичних сироваток.

Після захисту доктор Філатов стає приват-доцентом університету в Одесі, а вже в 1911 р. професором і завідувачем кафедри та клініки очних хвороб.

У 1912 р. здійснилась давня мрія – перша операція з пересадки рогівки, але вона пройшла невдало. В наступному році Філатов запропонував новий метод вимірювання внутрішньоочного тиску – еластотонометрію, який до нині є дуже важливим у діагностиці та лікуванні глаукоми.

З початком Першої світової війни доктор Філатов знов працює в госпіталі. Важкі поранення, опіки залишали жахливі наслідки. Виникла нагальна потреба у розвитку відновлювальної хірургії. Професор Філатов запропонував ефективний спосіб пластики – метод круглого стебла («філатовське кругле стебло»). Завдяки йому пересадка шкіри стала більш ефективною, а пересаджувані тканини, зберігаючи кровопостачання, менш схильними до інфікування.

У революційні часи В. П. Філатов продовжував опікуватися хворими офтальмологічного профілю. За його спостереженнями, 40 % випадків сліпоти були пов'язані з помутнінням рогівки. Тож у 1920 р. він запропонував новій владі програму боротьби із сліпотою. А в 1924 р. зробив операцію методом повної наскрізної кератопластики, в результаті якої людина почала бачити. Експериментуючи далі з покращенням операції на рогівці, в 1931 р. професор здійснив пересадку рогівки мертвої людини. Для цього трансплантат зберігали в холоді. Успіхи професора Філатова спонукали до поширення його методу. Особливо цьому сприяло вдосконалення інструменту, завдяки якому операція стала більш безпечною і вберігала від певних ускладнень.

Зацікавив вченого і феномен впливу трансплантату на регенерацію. Ізольована тканина, занурена у поживне середовище, деякий час зберігає життєздатність і продовжує зростання. Згодом ці функції зупиняються. Але якщо в поживне середовище підсадити невеличкий шматочок нової тканини, то регенерація поновлюється. Вчений припустив, що підсаджена тканина виділяє якісь біологічні речовини, які стимулюють життєву стійкість. Він назвав їх «біогенні стимулятори». Подальші дослідження показали, що біологічно активні речовини не мають ані видової, ані гістологічної специфічності. Тобто з лікувальною метою можна використовувати будь-яку тканину, взяту від людини або тварини, й підсаджувати її не обов'язково в уражену ділянку чи орган. Біогенні стимулятори впливають на весь організм, активуючи його фізіологічні функції, сприяючи оздоровленню. На цій основі колективом вчених були розроблені препарати: екстракт алое, отгон торфа, ФІБС (Філатов, Бібер,

Скородинська), отгон лиманської грязі, морської води, екстракт і емульсія плаценти. Їхня ефективність була продемонстрована не тільки в офтальмології, а й терапії, педіатрії, гінекології, фтизіатрії, оториноларингології, стоматології і хірургії.

Успіхи професора Філатова дозволили йому відкрити в Одесі перший глаукомний диспансер (1931), швидку очну допомогу з цілодобовим чергуванням (1932). Але головним досягненням Володимира Петровича стала організація Українського експериментального Інституту очних хвороб (1936).

Початок Другої світової війни, евакуація інституту в Ташкент, консультації у військовому госпіталі, а потім повернення до Одеси і відродження інституту – все це не зупинило наукові дослідження вченого. Головним його девізом було: «Кожна людина має побачити сонце». Н. О. Пучківська, лікарка-офтальмологиня, докторка медичних наук, професорка, яка після В. П. Філатова очолила інститут, писала про нього: «Він був справжнім оптимістом і ніколи не відпускав хворого зі словами «ніколи», а завжди говорив «колись». Тепер вже всі знають, що те, чого не можна зробити сьогодні, може стати ймовірним завтра».

В. П. Філатов і радянська влада. Якщо подивитись на значний перелік нагород професора В.П. Філатова, може скластись враження, що він був обласканий владою – член-кореспондент АН УРСР, дійсний член АМН СРСР, депутат ВР УРСР 1–4-го скликань, лауреат Сталінської премії (1941), нагороджений 4-ма орденами Леніна, орденом Вітчизняної війни 1-го ступеня тощо. Але його оточення – лікарі, університетська професура, колишні офіцери, духовні особи – викликали підозру. Спілкуючись в своєму колі, вони обмінювалися думками, які не завжди були комплементарні до влади.

Тож 20 лютого 1931 р. органи ОДПУ арештували професора Філатова у справі про «Військово-офіцерські організації». Він був у в'язниці 2 місяці, спочатку обмовляв себе, а потім спростовував покази. Архівні матеріали радянських спецслужб свідчать також про багатолітнє агентурне стеження за академіком, його професійним та особистим оточенням. У «советів», до прикладу, викликала підозру дружба Філатова з святителем Лукой (В. Ф. Войно-Ясенецький, видатний хірург, д-р мед. наук, професор. З 1923 р. був єпископом Ташкентським і Туркестанським, а з 1946 р. – архієпископом Симферопольським та Кримським. Тричі засуджений і засланий).

Філатов не прислухався до «рекомендацій» і прямих вказівок згори, тим самим врятував для науки чимало яскравих особистостей. Серед них генетик Олександр Малиновський, послідовник вчення академіка Миколи Вавілова. Гнаного і переслідуваного Малиновського було прийнято в інститут, де той аж до 70-х років займався проблемами короткозорості.

Лабораторію з проведення морфологічних досліджень у Одеському інституті очних хвороб після Другої світової війни очолив В. В. Войно-Ясенецький (син святителя Луки), який переїхав до Одеси на запрошення Філатова.

Творчість. Всі, хто знав Володимира Петровича Філатова, говорили про його багатогранну обдарованість. Він захоплювався філософією, писав вірші, оповідання, мемуари, перекладав китайських поетів Ду-Фу та Бо Цзюй-И, займався живописом.

«Живописом я почав займатися приблизно у віці 40 років, – писав В. П. Філатов. – Без сумніву, я міг би зробитись художником... Це не означає, що я був би великим художником, але те, що міг віддатись живопису всіма своїми почуттями, це безумовно. «Не можна обійняти неосяжне», – сказав Козьма Прутков, і я, ймовірно, цілком правильно віддав своє життя медицині. Але щоб я робив з однією наукою без мистецтва, не знаю... Час, який було приділено на мистецтво, особливо на живопис, не був витрачений – він окупився заспокоєнням моєї психіки, підйомом загального тону, психічної налаштованості. Живопис та поезія входили якимось фактором до моєї наукової роботи; я брав від живопису всюди, де міг, радісні бадьорі для мене враження... Нерідко вирішував деякі наукові проблеми, малюючи собі зорові образи...».

Поціновувач мистецтва, В. П. Філатов як міг боровся із знищенням радянською владою культурного спадку. Так у 1936 році було розграбовано, а потім розібрано одеський Спасо-Преображенський кафедральний собор, де збирались збудувати розважальний комплекс та громадські вбиральні. Лише заступництво академіка Філатова врятувало місце від наруги. Врешті-решт тут було встановлено фонтан з великою мармуровою вазою у вигляді квітки (її називали «вазою Філатова»). Після відновлення собору у 2005 році його було перенесено на місце першого міського фонтану на Соборній площі. Нажаль, нащадки тих самих невігласів ракетною атакою 23 липня 2023 року пошкодили тримальну конструкцію нової будівлі Спасо-Преображенського собору та повністю знищили вівтар.

Висновки. Академік В. П. Філатов залишив глибокий слід в історії світової медицини як видатний вчений, новатор і організатор наукової школи. Його внесок у розвиток офтальмології, зокрема в галузі кератопластики та реконструктивної хірургії ока, став основою для сучасних методів мікрохірургії ока. Розроблений ним метод тканинної терапії відкрив нові можливості в лікуванні не лише очних хвороб, а й багатьох інших патологій, започаткувавши новий напрям у біологічній медицині. Практичне застосування наукових ідей, висока ефективність розроблених методик і підготовка численної плеяди учнів засвідчують визначальну роль академіка Філатова у формуванні вітчизняної та

світової офтальмології. Не тільки його наукова спадщина, а й творчі здобутки досі залишаються актуальними та становлять основу для подальших досліджень у галузі медицини та історії науки.

Література

1. Филатов В. П. Последняя речь. Литературное наследие / сост. И. Я. Силаков. – Донецк : Норд-Пресс, 2008. – С. 376–377.
2. Пучківська Н. О. Епоха і моє життя (Спогади) / за ред. З. Ф. Веселовської, Г. О. Пучківської. – Київ : Здоров'я, 2004. – 155 с.
3. Зухін Ю. М. Філатовська палітра / Ю. М. Зухін // Офтальмологічний журнал. – 2022. – № 2. – С. 73–75.

VOLODYMYR FILATOV IS SCIENTIST, INNOVATOR, ARTIST

Nataliia Malishevskia

National Scientific Medical Library of Ukraine

Abstract. *The year 2025 marks the 150th anniversary of the birth of Academician V.P. Filatov (1875–1956), an outstanding Ukrainian scientist, ophthalmologist, one of the founders of modern ophthalmology, creator of a scientific school, initiator and founder of the Institute of Eye Diseases (now the V.P. Filatov Institute of Eye Diseases and Tissue Therapy of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine). Academician Filatov's scientific activity covers a wide range of fundamental and applied research in the field of ophthalmology. In addition to his medical and scientific-organisational activities, V.P. Filatov also proved himself to be a creative personality, in particular, his creative potential was realised in numerous works of art, short stories, poems, etc. Academician Filatov's scientific legacy and his pedagogical and educational activities are of particular importance for modern medical science. The scientist's name has become a symbol of professionalism, humanism and dedication to science.*

Keywords: *Vladimir Filatov, Institute of Eye Diseases and Tissue Therapy, ophthalmology, cataract, corneal transplantation, 'Filatov's round stem', elastotometry, biogenic stimulants.*